

PhD
Doctor of Philosophy Program in Social Sciences
Ramkhamhaeng University

คู่มือเทคนิคการเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัย ให้เหมาะสมกับดุษฎีนิพนธ์ในสาขาสังคมศาสตร์

จัดทำโดย: โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตในสังคมศาสตร์

บทนำ

การเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยอย่างเหมาะสมถือเป็นแกนกลางของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะในงานวิจัยระดับดุษฎีนิพนธ์ซึ่งมุ่งเน้นการผลิตผลงานวิชาการที่มีความลึกซึ้งและสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติในสังคมศาสตร์ หากปราศจากการเลือกใช้ระเบียบวิธีที่สอดคล้องกับคำถามวิจัยและบริบทของปัญหาแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้อาจขาดความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถนำไปต่อยอดได้อย่างแท้จริง

การพัฒนาความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัยจึงควรเริ่มต้นจากความเข้าใจในกรอบแนวคิดหลักของการวิจัย การจำแนกประเภทของการวิจัย การเข้าใจความแตกต่างของวิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการประเมินความเหมาะสมของระเบียบวิธีในเชิงบริบท คู่มือฉบับนี้จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับนักวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิตในการวางแผน ออกแบบ และเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล นอกจากนี้ คู่มือยังตั้งเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ผู้วิจัยเกิดความตระหนักรู้ในบทบาทของระเบียบวิธีวิจัยที่ไม่เพียงแต่เป็นกลไกทางเทคนิค แต่ยังเป็นกระบวนการทางปรัชญาที่สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี สถานการณ์จริง และจริยธรรมของผู้วิจัย โดยมุ่งหวังให้ผู้ใช้อำนาจสามารถพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของตนเองอย่างยั่งยืน

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย (Research) หมายถึง กระบวนการสืบค้นข้อมูลอย่างมีระบบ โดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือเพื่อยืนยัน/หักล้างความรู้เดิมที่มีอยู่ การวิจัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในระดับบัณฑิตศึกษาเพราะเป็นฐานของการสร้างนวัตกรรมทางปัญญาและแนวทางการพัฒนาสังคมอย่างมีเหตุผล

1.1 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) คือ ระบบคิดหรือกรอบแนวคิดที่นักวิจัยใช้เพื่อวางแผนและดำเนินการกระบวนการวิจัยทั้งหมด เป็นแนวทางเชิงปรัชญาและตรรกะที่กำหนดว่าเราจะหาคำตอบของคำถามวิจัยได้อย่างไร จึงประกอบด้วย การเลือกประเภทการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมายผลลัพธ์อย่างมีเหตุผล

1.2 วิธีการวิจัย (Research Methods) คือ ขั้นตอน เทคนิค หรือเครื่องมือเฉพาะที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การทดลอง การวิเคราะห์เนื้อหา ฯลฯ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระเบียบวิธีวิจัย

1.3 ความแตกต่างระหว่าง Methodology และ Method

- **Methodology** เป็นภาพรวมเชิงแนวคิดที่ตอบว่า “จะวิจัยอย่างไร”
- **Method** คือคำตอบเชิงเทคนิคว่า “จะเก็บข้อมูลและวิเคราะห์อย่างไร”

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

1.4 ประเภทของการวิจัยในสังคมศาสตร์

- **การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research):** ใช้ข้อมูลเชิงตัวเลขเพื่อทดสอบสมมุติฐาน อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร และสรุปเชิงสถิติ มักใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่
- **การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research):** ศึกษาปรากฏการณ์ในเชิงลึกผ่านมุมมองของผู้ให้ข้อมูล มุ่งเข้าใจความหมาย ความเชื่อ และบริบท มักใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและวิธีเก็บข้อมูลที่ยืดหยุ่น เช่น การสัมภาษณ์แบบเปิด
- **การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods):** ผสมผสานจุดแข็งของการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทั้งลึกซึ้งและครอบคลุม เหมาะสำหรับคำถามวิจัยที่ซับซ้อนหรือมีหลายมิติการทำความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยสามารถวางแผนการดำเนินการวิจัยได้อย่างมีกลยุทธ์ เป็นระบบ และสามารถสื่อสารผลการวิจัยได้อย่างน่าเชื่อถือ

2. การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ระเบียบวิธีวิจัย

การจัดหมวดหมู่ของระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยสังคมศาสตร์มีความสำคัญเพื่อให้นักวิจัยสามารถเลือกแนวทางที่สอดคล้องกับลักษณะของคำถามวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยทั่วไปสามารถจัดหมวดหมู่ระเบียบวิธีวิจัยได้หลายแนวทาง เช่น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามระดับของการวิเคราะห์ หรือตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้กับการศึกษา

2.1 การจัดกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- **การวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research):** มุ่งค้นหาแนวคิดหรือประเด็นใหม่ เหมาะกับหัวข้อที่ยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบมาก่อน มักใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกต
- **การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research):** มุ่งให้ภาพรวมของสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ทางสังคม มักใช้แบบสอบถามหรือการสังเกตที่เป็นระบบ เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน
- **การวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research):** ใช้ทดสอบสมมุติฐานหรืออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับระดับรายได้
- **การวิจัยเชิงคาดการณ์ (Predictive Research):** ใช้ข้อมูลในอดีตเพื่อสร้างแบบจำลองคาดการณ์พฤติกรรมหรือแนวโน้มในอนาคต เช่น การวิเคราะห์แนวโน้มการเลือกตั้ง การคาดการณ์พฤติกรรมผู้บริโภค

2. การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ระเบียบวิธีวิจัย

2.2 การจัดกลุ่มตามแนวคิดทฤษฎีที่รองรับ

- **การวิจัยที่อิงทฤษฎี (Theory-driven Research):** ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่ชัดเจน เช่น การวิจัยโดยใช้กรอบของทฤษฎีการเรียนรู้ หรือทฤษฎีการพฤติกรรมองค์การ
- **การวิจัยแบบสร้างทฤษฎี (Grounded Theory):** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งสร้างทฤษฎีขึ้นมาจากข้อมูลภาคสนามโดยตรง

2.3 การจัดกลุ่มตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูล

- **การวิเคราะห์เชิงปริมาณ** เช่น การวิเคราะห์ความถี่ การถดถอย การวิเคราะห์เส้นทาง
- **การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ** เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ประเด็น การวิเคราะห์การเล่าเรื่อง

2. การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ระเบียบวิธีวิจัย

ตารางเปรียบเทียบระเบียบวิธีแต่ละประเภท

ประเภทการวิจัย	ลักษณะสำคัญ	จุดเด่น	จุดอ่อน	ตัวอย่างวิธีการ
เชิงสำรวจ (Exploratory)	ศึกษาประเด็นใหม่	เปิดกว้างทางแนวคิด	ขาดข้อสรุปชัดเจน	การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
เชิงพรรณนา (Descriptive)	อธิบายสถานการณ์	เข้าใจบริบท	ไม่อธิบายเหตุผล	แบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน
เชิงอธิบาย (Explanatory)	ทดสอบสมมุติฐาน	มีหลักฐานเชิงสาเหตุ	ต้องควบคุมตัวแปร	การทดลอง สถิติเชิงอนุมาน
เชิงคาดการณ์ (Predictive)	พยากรณ์อนาคต	สนับสนุนเชิงกลยุทธ์	พึ่งพาข้อมูลจำนวนมาก	การวิเคราะห์แบบจำลอง

การเข้าใจความแตกต่างของหมวดหมู่การวิจัยเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการวิจัยที่เหมาะสมกับคำถามวิจัยของตน และสามารถสื่อสารกรอบการวิจัยอย่างชัดเจนในข้อเสนอวิทยานิพนธ์

3. ปัจจัยที่ใช้ในการเลือกระเบียบวิธีวิจัย

การเลือกระเบียบวิธีวิจัยอย่างเหมาะสมจำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยไม่เพียงพิจารณาจากคำถามวิจัยเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยเชิงบริบทที่เกี่ยวข้องหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อความเป็นไปได้และคุณภาพของผลการวิจัยด้วย โดยองค์ประกอบที่สำคัญมีดังต่อไปนี้:

3.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มีบทบาทกำหนดประเภทของการวิจัย เช่น หากมุ่งทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ควรเลือกใช้วิจัยเชิงอธิบาย หากต้องการเข้าใจประสบการณ์ของมนุษย์ ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2 คำถามวิจัยหรือสมมติฐาน (Research Questions or Hypotheses) คำถามวิจัยเป็นจุดตั้งต้นของการเลือกระเบียบวิธี โดยคำถามที่สามารถวัดได้ด้วยตัวเลขมักใช้วิจัยเชิงปริมาณ ขณะที่คำถามที่เกี่ยวข้องกับความหมายหรือประสบการณ์มักเหมาะกับวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3 ลักษณะของข้อมูล (Nature of Data) นักวิจัยต้องพิจารณาว่าข้อมูลที่ต้องการคือข้อมูลเชิงปริมาณ (ตัวเลข) หรือข้อมูลเชิงคุณภาพ (ข้อความ ความรู้สึก ประสบการณ์) ซึ่งมีผลต่อวิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) หากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่และต้องการสรุปผลในเชิงสถิติ ควรใช้การสุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ หากเน้นข้อมูลเชิงลึกและบริบทเฉพาะ ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ปัจจัยที่ใช้ในการเลือกระเบียบวิธีวิจัย

3.5 ข้อจำกัดเชิงทรัพยากร (Constraints) ประกอบด้วยงบประมาณ เวลา บุคลากร ความพร้อมของเครื่องมือ และการเข้าถึงแหล่งข้อมูล หากมีข้อจำกัดมาก ควรพิจารณาวิธีที่ใช้ทรัพยากรน้อยแต่ยังสามารถตอบโจทย์วิจัยได้

3.6 บริบททางสังคม วัฒนธรรม และพื้นที่ศึกษา การวิจัยในบริบทท้องถิ่น วัฒนธรรมเฉพาะ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ อาจต้องใช้วิธีการที่ไวต่อวัฒนธรรม เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม หรือการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

3.7 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี (Theoretical Framework) การเลือกระเบียบวิธีควรสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย เช่น ทฤษฎีเชิงโครงสร้างนิยมมักใช้ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนทฤษฎีเชิงปรากฏการณ์นิยมจะเหมาะกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.8 จริยธรรมในการวิจัย (Research Ethics) นักวิจัยต้องเลือกระเบียบวิธีที่เคารพสิทธิ ความเป็นส่วนตัว และศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์เด็กหรือผู้มีความเปราะบางต้องได้รับความยินยอมโดยชัดเจนและใช้วิธีการที่เหมาะสม การพิจารณาปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการวิจัยได้อย่างมีหลักเกณฑ์ ชัดเจน และเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของงานวิจัย

4. การออกแบบการวิจัย (Research Design)

การออกแบบการวิจัยคือกระบวนการวางแผนอย่างมีระบบและมีตรรกะที่กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยอย่างครอบคลุมตั้งแต่การตั้งคำถามวิจัย การกำหนดตัวแปร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูล ไปจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือ

4.1 ความหมายของการออกแบบการวิจัย Research Design หมายถึง โครงสร้างหรือแผนการดำเนินงานวิจัยที่นักวิจัยใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแปลความหมายของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

4.2 ประเภทของการออกแบบการวิจัยที่สำคัญ

- **การวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Design):** เหมาะสำหรับการศึกษาเรื่องใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีข้อมูลมากนัก เพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการศึกษาในอนาคต
- **การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Design):** มุ่งเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะหรือปรากฏการณ์ของสิ่งที่ศึกษา เช่น พฤติกรรม ทัศนคติ หรือความคิดเห็น
- **การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Design):** ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและรายได้
- **การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design):** ใช้เพื่อทดสอบสาเหตุและผลลัพธ์ระหว่างตัวแปร โดยมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน เช่น การสุ่มกลุ่มทดลองและควบคุม

4. การออกแบบการวิจัย (Research Design)

- **การวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Design):** ศึกษาอย่างลึกซึ้งในบริบทเฉพาะ เช่น องค์กร ชุมชน หรือเหตุการณ์เฉพาะกรณีหนึ่ง
- **การวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Design):** ใช้ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่างใกล้ชิด ผ่านการสังเกตและการมีส่วนร่วมระยะยาว

4.3 องค์ประกอบของการออกแบบการวิจัย

- **คำถามวิจัยและวัตถุประสงค์:** ต้องกำหนดอย่างชัดเจนเพื่อกำกับทิศทางของการออกแบบ
- **กรอบแนวคิด/ตัวแปร:** การกำหนดตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรแทรกแซง
- **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง:** การเลือกวิธีการสุ่มหรือการคัดเลือกแบบมีวัตถุประสงค์ พร้อมการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง
- **เครื่องมือวิจัย:** แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ฯลฯ ต้องมีความเชื่อถือได้และความตรง
- **ขั้นตอนการเก็บข้อมูล:** ต้องมีความชัดเจน เป็นลำดับ และสอดคล้องกับบริบทของการศึกษา
- **วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล:** การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (เช่น การใช้สถิติ) หรือเชิงคุณภาพ (เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา)

4. การออกแบบการวิจัย (Research Design)

4.4 แนวทางการเลือกออกแบบการวิจัยให้เหมาะสม

- พิจารณาจากคำถามวิจัยเป็นหลัก
- ประเมินความเป็นไปได้ตามทรัพยากรที่มี
- สอดคล้องกับกรอบทฤษฎีและแนวทางวิเคราะห์ข้อมูล
- เคารพหลักจริยธรรมในการวิจัย

การออกแบบการวิจัยที่ดีจะทำให้นักวิจัยสามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความคลาดเคลื่อน และเพิ่มคุณค่าทางวิชาการให้กับผลงานดุษฎีนิพนธ์

5. แนวทางการประเมินความเหมาะสมของระเบียบวิธี

การเลือกระเบียบวิธีวิจัยไม่ควรพิจารณาเพียงว่าเป็นวิธีที่นิยมใช้หรือมีตัวอย่างมากในอดีตเท่านั้น แต่ต้องประเมินอย่างรอบด้านถึงความเหมาะสมกับคำถามวิจัยและบริบทของปัญหา ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและคุณภาพของผลงานวิจัยโดยตรง โดยควรพิจารณาประเด็นสำคัญต่อไปนี้:

5.1 ความเชื่อถือได้ (Reliability) ความเชื่อถือได้หมายถึงความมั่นคงของผลลัพธ์ที่ได้จากเครื่องมือวิจัย หากทำการวัดซ้ำในสภาวะเดียวกันควรได้ผลใกล้เคียงกัน การวิจัยที่มีความเชื่อถือได้สูงจึงสะท้อนถึงความแม่นยำของเครื่องมือและกระบวนการเก็บข้อมูล

5.2 ความตรง (Validity) ความตรงเป็นตัวชี้วัดว่าเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้จริงหรือไม่ แบ่งเป็นหลายประเภท เช่น ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความตรงเชิงเกณฑ์ (Criterion-related Validity)

5.3 ความเหมาะสมกับบริบท (Contextual Appropriateness) ระเบียบวิธีที่เลือกใช้ต้องสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ศึกษา และวัฒนธรรม เช่น การวิจัยในกลุ่มชนเผ่าหรือพื้นที่ชนบท ควรใช้วิธีที่ยืดหยุ่นและไวต่อบริบททางสังคม

5.4 ความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎี ระเบียบวิธีควรสามารถนำมาใช้ในการทดสอบหรือสร้างกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคำถามวิจัยได้อย่างมีเหตุผล

5. แนวทางการประเมินความเหมาะสมของระเบียบวิธี

5.5 ความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ (Feasibility) ระเบียบวิธีที่ดีต้องสามารถนำไปใช้จริงได้ภายใต้ทรัพยากรที่มี เช่น ระยะเวลา งบประมาณ ความสามารถของนักวิจัย และการเข้าถึงแหล่งข้อมูล

5.6 ความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ (Transparency and Replicability) กระบวนการวิจัยควรถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้อื่นสามารถตรวจสอบ ยืนยัน หรือทำซ้ำได้ ซึ่งสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

5.7 ข้อจำกัดของระเบียบวิธี (Methodological Limitations) ทุกระเบียบวิธีล้วนมีข้อจำกัด เช่น ความลำเอียงจากผู้วิจัย การเก็บข้อมูลที่ขึ้นอยู่กับการตีความ การตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน ฯลฯ นักวิจัยควรตระหนักและอธิบายข้อจำกัดเหล่านี้ไว้อย่างโปร่งใส

5.8 จริยธรรมในการใช้ระเบียบวิธี (Ethical Considerations) ไม่ว่าระเบียบวิธีใดก็ตาม ต้องสอดคล้องกับหลักจริยธรรมวิจัย เช่น การขอความยินยอม การรักษาความลับ การไม่สร้างอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูล

การประเมินความเหมาะสมของระเบียบวิธีวิจัยอย่างรอบด้านจะทำให้นักศึกษาสามารถวางแผนการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงด้านความคลาดเคลื่อน และเพิ่มคุณค่าทางวิชาการของดุษฎีนิพนธ์ได้อย่างยั่งยืน

6. เครื่องมือช่วยตัดสินใจเลือกระเบียบวิธีวิจัย

การเลือกระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับคำถามและบริบทของการวิจัยนั้น ต้องอาศัยเครื่องมือประกอบการตัดสินใจที่มีโครงสร้างชัดเจน ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ ตีความ และเปรียบเทียบแนวทางต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ โดยเครื่องมือดังกล่าวควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๆ ดังนี้:

6.1 องค์ประกอบของเครื่องมือช่วยตัดสินใจ

- **คำถามวิจัยเบื้องต้น:** ใช้ในการจำแนกประเภทของการวิจัย เช่น คำถามของคุณเป็นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ?
- **แผนภาพเชิงตรรกะ (Flowchart):** แสดงลำดับขั้นตอนและทางเลือกในการเลือกวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ
- **ตารางเปรียบเทียบข้อดีข้อจำกัดของแต่ละวิธี:** ช่วยให้เห็นภาพรวมของแนวทางต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว
- **Checklist การวิเคราะห์ความเหมาะสม:** แบบรายการเพื่อตรวจสอบว่าระเบียบวิธีนั้นตรงตามเกณฑ์ที่ควรพิจารณาหรือไม่
- **แนวคำถามวิเคราะห์กรอบการวิจัย:** ช่วยให้นักวิจัยวิเคราะห์ตัวแปร กลุ่มเป้าหมาย บริบท และกรอบแนวคิดของตนเองให้ชัดเจนขึ้น

6. เครื่องมือช่วยตัดสินใจเลือกกระเป๋ียบวิธีวิจัย

6.2 แผนภาพ Flowchart การเลือกกระเป๋ียบวิธีวิจัย เริ่มจากคำถามวิจัยและดำเนินการตามลำดับ:

คำถามวิจัยของคุณเป็นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ?

- เชิงปริมาณ → พิจารณา Quantitative Research
- เชิงคุณภาพ → พิจารณา Qualitative Research
- ทั้งสอง → พิจารณา Mixed Methods

คุณต้องการวัดตัวแปรหรือเข้าใจบริบท?

- วัด → สถิติ/แบบสอบถาม
- เข้าใจ → สัมภาษณ์/สังเกต

กลุ่มเป้าหมายของคุณมีลักษณะอย่างไร?

- ขนาดใหญ่ → เชิงปริมาณเหมาะสมกว่า
- ขนาดเล็ก / เฉพาะกลุ่ม → เชิงคุณภาพเหมาะสมกว่า

6. เครื่องมือช่วยตัดสินใจเลือกระเบียบวิธีวิจัย

6.3 ตารางเปรียบเทียบแนวทางวิจัย

เกณฑ์	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	แบบผสมผสาน
วัตถุประสงค์	ทดสอบสมมุติฐาน	เข้าใจความหมาย/บริบท	ตอบโจทย์เชิงลึกและเชิงกว้าง
ลักษณะข้อมูล	ตัวเลข, ตัวแปร	ข้อความ, บทสนทนา	ผสมผสานทั้งสอง
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	ใหญ่	เล็ก	ขึ้นอยู่กับแต่ละเฟส
การวิเคราะห์	สถิติ	วิเคราะห์เนื้อหา	ทั้งสองรูปแบบ

6. เครื่องมือช่วยตัดสินใจเลือกระเบียบวิธีวิจัย

6.4 Checklist วิเคราะห์ความเหมาะสมของระเบียบวิธี

แบบรายการต่อไปนี้สามารถใช้ตรวจสอบการเลือกระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้แน่ใจว่าวิธีที่เลือกมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบริบทของการวิจัย

แนวทางการใช้ : ให้นักศึกษาใช้ Checklist นี้ก่อนตัดสินใจเลือกระเบียบวิธีในข้อเสนอวิทยานิพนธ์ หรือก่อนออกแบบโครงร่างการวิจัย เพื่อประเมินและสะท้อนความพร้อมของตนเองอย่างรอบด้าน การใช้เครื่องมือเหล่านี้ควบคู่กับการวิเคราะห์คำถามวิจัยและบริบทที่ศึกษา จะช่วยให้นักศึกษาสามารถตัดสินใจเลือกระเบียบวิธีวิจัยได้อย่างมีหลักการ ลดความคลาดเคลื่อน และเพิ่มคุณภาพของงานวิจัยระดับดุษฎีนิพนธ์อย่างยั่งยืน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป: การเลือกระเบียบวิธีวิจัยอย่างเหมาะสมเป็นหัวใจสำคัญของการทำดุชฎินิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา โดยต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแนวคิดพื้นฐานของการวิจัย การจำแนกประเภทของระเบียบวิธี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ รวมถึงการประเมินความเหมาะสมและจริยธรรมในการดำเนินการ นักศึกษาที่สามารถวางแผนการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีที่เหมาะสม ย่อมมีแนวโน้มที่จะผลิตผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ:

1. เริ่มต้นด้วยคำถามวิจัยที่ชัดเจน: คำถามวิจัยที่ดีจะช่วยกำหนดแนวทางและระเบียบวิธีที่เหมาะสมตามมาได้อย่างเป็นระบบ

2. วิเคราะห์ปัจจัยบริบทอย่างรอบด้าน: ให้ความสำคัญกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ศึกษา และข้อจำกัดเชิงทรัพยากร

3. เลือกระเบียบวิธีจากความสอดคล้อง ไม่ใช่ความนิยม: หลีกเลี่ยงการเลือกวิธีวิจัยจากความเคยชินหรือความสะดวกเพียงอย่างเดียว แต่ควรประเมินอย่างมีหลักการจากความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด

4. ใช้เครื่องมือช่วยตัดสินใจอย่างเป็นระบบ: เช่น Checklist, Flowchart และตารางเปรียบเทียบ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ทางเลือกได้อย่างมีเหตุผล

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.เปิดรับความคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ: เพราะประสบการณ์ของที่ปรึกษาสามารถช่วยชี้แนะให้เห็นข้อจำกัดหรือโอกาสที่นักศึกษาอาจมองข้ามไป

6.คำนึงถึงจริยธรรมวิจัยเสมอ: ไม่ว่าระเบียบวิธีใดจะถูกเลือกใช้ ต้องไม่ละเลยสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูล และต้องมีความโปร่งใสในการดำเนินการทุกขั้นตอน

7.ฝึกฝนและพัฒนาทักษะด้านระเบียบวิธีอย่างต่อเนื่อง: โดยเฉพาะในด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การใช้โปรแกรมวิเคราะห์ และการแปลความหมายผลวิจัยเชิงลึก

การทำดุชฎินิพนธ์ไม่ใช่เพียงแค่การเลือก “วิธี” แต่คือการตัดสินใจทางวิชาการที่มีผลต่อคุณภาพขององค์ความรู้ที่สร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการวางแผนเลือกระเบียบวิธีอย่างรอบคอบและมีวิจารณญาณเชิงวิชาการ